

AMKE, EOL, Kuntaliitto, SAJO ja Sivista: Ammatillisen koulutuksen eduskuntavaaliviestit 2027

Ammatillinen koulutus on tärkeä osa koulutusjärjestelmää kattaen oppivelvolliset sekä koko aikuisväestön. Se on osa sivistyspalveluita sekä alueellisen elinvoiman ja elinkeinojen edistäjä.

Opetus ja ohjaus eri oppimisympäristöissä

Turvaamalla koulutuksen järjestäjien pitkäjänteinen toiminnan kehittäminen voidaan varmistaa oppivelvollisten täydet opiskeluviikot ja aikuisten osaamisen päivittäminen ja uudistaminen. Ammatillista koulutusta kehitetään yhtenäisen rahoitus- ja toimintalainsäädännön avulla, mikä mahdollistaa koulutuksen saavutettavuuden ja monipuolisuuden.

Esitämme: Varmistetaan oppivelvollisille täydet opiskeluviikot opetusta ja ohjattua oppimista eri oppimisympäristöissä. Täysi opiskeluviikko toteutetaan ensisijaisesti opiskelijan työskentelyn ja ohjatun oppimisen kokonaisuutena, ei tarkasti säädeltynä lähiopetustuntimääränä. Tarkasti säädelty tuntimäärä ei mahdollista opiskelijan yksilöllisiä (HOKS-mukaisia) koulutuspolkuja.

Kehitetään perusopetusta niin, että ammatilliseen koulutukseen tulevilla nuorilla on perustaidot ja opiskeluvalmiudet suoriutua opinnoista.

Koulutus- ja osaamistason nosto

Korkeakoulutettujen osuuden nostaminen edellyttää, että yhä useampi ammatillisen tutkinnon suorittanut jatkaa opintoja ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa heti tutkinnon suoritettuaan tai työelämän kautta.

Ammatillinen tutkintojärjestelmä mahdollistaa osaamis- ja koulutustason noston ammatti- ja erikoisammattitutkintojen avulla. Ammatillisen koulutuksen suuntaaminen vailla perusasteen jälkeistä koulutusta oleville on myös koulutustason nostoa ja tärkeää yksilöiden työmarkkina-aseman parantamiseksi.

Esitämme: Luodaan väylä- ja polkuopintoihin selkeät ja yhtenäiset kansalliset rakenteet korkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen yhteistyössä. Perusopetuksesta korkea-asteelle jatkumona toteutettavalla opinto-ohjauksella on tärkeä tehtävä eri polkujen korkeakoulutukseen esiin tuomisessa.

Ammatillisen perustutkinnon suorittaneella tulee olla myös jatkossa mahdollisuus osaamis- ja koulutustason nostoon ammatillisen tutkintojärjestelmän sisällä.

Jatkuva oppiminen

Ammatillisella koulutuksella on merkittävä rooli työllisyyden vahvistamisessa, alueellisen elinvoiman tukemisessa ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaamisessa. Siksi sillä on tärkeä tehtävä myös aikuisten osaamisen kehittämisessä. Jatkuva oppiminen on kokonaisuus, jossa huomioidaan myös korkeakoulutus ja vapaa sivistystyö.

Edistetään koulutuksen tasaisempaa jakautumista ja laajennetaan rahoituspohjaa kestävällä tavalla. Rahoituspohjan laajentaminen ei saa vaikuttaa kansalliseen koulutusjärjestelmään, jota ei ole kansallisella eikä EU-oikeudellisella tasolla katsottu taloudelliseksi toiminnaksi.

Esitämme: Laaditaan ylihallituskautinen 2030-luvulle ulottuva jatkuvan oppimisen visio pohjautuen OKM:n jatkuvan oppimisen työryhmän (2025–2026) kehittämisehdotuksiin.

Varmistetaan jatkossakin mahdollisuus alanvaihtoon ja osaamisen täydentämiseen ammatillisia tutkinnon osia, osaamiskokonaisuuksia tai tutkintoja suorittamalla tulo- ja varallisuustaso huomioiden.

Osallisuus ja hyvinvointi

Ammatillinen koulutus kantaa merkittävää yhteiskuntavastuuta ehkäisten syrjäytymistä, tukien hyvinvointia ja vahvistaen osallisuutta. Oppivelvollisuuden laajenemisen myötä ammatillisen koulutuksen vastuu on laajentunut myös opiskelijoihin, joiden toimintakyky ei ole riittävä opinnoista selviytymiseen. Koulutusjärjestelmä ei yksin pysty riittävästi vastaamaan niiden opiskelijoiden tarpeisiin, joiden toimintakyky on tilapäisesti heikentynyt ja joille toisen asteen tutkinnon suorittaminen ei ole ainakaan väliaikaisesti realistisesti mahdollista.

Esitämme: Vahvistetaan opiskelukuntoisuutta kehittämällä joustavia moniammatillisen yhteistyön rakenteita ja toimintatapoja ammatillisen koulutuksen, nuorten työpajatoiminnan sekä hyvinvointialueiden palveluja ja osaamista hyödyntäen.

Selkeytetään vastuut ja rahoitus määrittelemällä toimijoiden roolit, varmistamalla, ettei puuttuvia sosiaali- ja terveystaloudellisia palveluita paikata ammatillisen koulutuksen rahoituksella sekä arvioimalla tarvittavat lainsäädännölliset reunaehdot.

Väestökehitys

Väestökehitys haastaa koulutusjärjestelmää. Nuorten ikäluokkien pieneneminen, aikuisten koulutustarpeen kasvaminen ja väestön keskittyminen edellyttävät ennakoivia ja alueellisesti joustavia ratkaisuja. Ammatillinen koulutus toteutetaan monimuotoisesti eri oppimisympäristöissä sekä tavoilla myös jatkossa.

Nykyinen rahoitustaso tulee säilyttää ammatillisessa koulutuksessa, mikäli sille asetetut laajat vaatimukset ja velvoitteet pysyvät nykyisellään. Jos ammatillisen koulutuksen järjestäjien tehtäviä lisätään, kustannukset tulee nykylainsäädännön mukaisesti korvata täysimääräisesti koulutuksen järjestäjille.

Esitämme: Turvataan ylläpitäneutraali järjestäjämalli sekä monimuotoisen järjestäjä rakenteen toimintaedellytykset. Järjestäjäverkon kehittäminen on tärkeää eri alueiden työ- ja elinkeinoelämän ja väestökehityksen muutoksen tarpeista käsin, ja sitä on tuettava kansallisesti.

Varmistetaan toisen asteen koulutuksen saatavuus sekä saavutettavuus koko maassa huoltovarmuus ja kansallinen turvallisuus huomioiden.

Puretaan eri koulutusmuotojen ja -asteiden yhteistyön esteitä. Kehitetään koulutusjärjestelmää kokonaisuutena.

Faktoja

- Vipusen mukaan vuonna 2025 ammatillisessa koulutuksessa opiskeli yhteensä hieman yli 320 000 opiskelijaa, joista yli 210 000 oli yli 20-vuotiasta opiskelijaa.
- Ammatillisen koulutuksen tutkintotavoitteisista opiskelijoista oli 19 prosenttia muun kuin suomen- tai ruotsinkielisiä vuonna 2025.
- Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2024 tutkintoon johtavan ammatillisen koulutuksen opiskelijoista 42 200 sai erityistä tukea, mikä on 12 prosenttia ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärästä. Suurin osa heistä, 87 prosenttia, opiskeli ammatillisissa oppilaitoksissa. Ammatillisissa erityisoppilaitoksissa opiskeli 11 prosenttia erityisen tuen saajista.
- Kuntien lakisääteinen velvollisuus on rahoittaa ammatillista koulutusta asukaskohtaisella rahoitusosuudella, joka on tällä hetkellä noin 1mrd euroa. Valtion rahoitusosuus on noin 1mrd euroa.
- Ammatillisen koulutuksen valtion määrärahasta päätettäessä tulee tunnistaa myös päätöksen vaikutukset kuntien rahoitusosuuteen ja täten ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoitukseen.

Lisätietoja:

Sivistysala ry, Jussi-Pekka Rode, jussi-pekka.rode@sivista.fi

EOL ry, Soile Koriseva, soile.koriseva@eolry.fi

SAJO ry, Pekka Tauriainen, pekka.tauriainen@vantaa.fi

Suomen Kuntaliitto ry, Ilkka Eronen, ilkka.eronen@kuntaliitto.fi

AMKE ry, Veli-Matti Lamppu, veli-matti.lamppu@amke.fi